

GID ELVAJ KOSHON

Kèk ti konsèy pou elvè koshon

Misyon Batis Konsèvatis d'Haïti
Fermathe
Haïti

SA TOUT ELVE KOSHON DWE KONNEN.

Manje Pou Koshon Yo

Koshon mande yon kalite manje espesyal ki trè enpotan pou sante yo, pwa yo, pou yo genyen valè. Fo nou ba yo de kalite manje. Youn se konsantre lòt la se legim.

Yon "konsantre" se yon manje ki byen balanse ak plizyè kalite vitamin. Sa pa vle di ke se konsantre an sèlman ke elvè koshon an ap bay bèt li yo. Se pou li bay tou, pandan jounen an tout kalite legim, fwi tankou: mango, zaboka, lanm veritab, patat, manyok, bwa patat, flèch kann, zèb, pay mayi, po bannann, po patat, po mazonbèl, pay pitimi, e lòt manje konm sa yo.

Konsèy Jeneral

1. Pi fo ka lan mo yo fèt pandan 9 premye jou apre manman koshon an mètba. Sa vle di pandan 9 premye jou sa yo yon tiri ki fè 10 pitit kapab pèdi 2 ladan yo si nou pa okipe yo byen.
2. Chak koshon dwe bwè 3 galon dlo nan yon jounen.
3. Si ti koshon yo genyen dyare nou kapab ba yo te gwayav brase ak yon ti sèl pou sere yo.
4. Yon bon elvè koshon dwe siveye koshon li yo li menm. Yon bon elvè dwe sonje ke se mèt ko ki veye ko.
5. Lè nap bay manje konsantre toujou separe manje an an 2 pati mwatye pou maten, mwatye pou apremidi koshon dwe manje konsantre, vitamin anvan tout lòt bagay yo.
6. Kay koshon yo dwe pwòp tout tan.
7. Ti koshon yo dwe peze chak mwa pou nou konnen si yo gwosi byen.

Chalè

Ti fenmèl koshon yo genyen premye chalè yo, (yo an sezon - an demand) lè yo rive sou 6 mwa. Yo pa dwe kwaze avan yo genyen 8 mwa.

Lè sa a, yo anvi koure an pandan 3 a 5 jou. Apre sa, n ap wè se pral chak 21 jou fenmèl koshon an an chalè.

Men kouman nou kap wè lè yon fenmèl koshon an chalè.

1. Bòbòt li anfle e li tou rouj.
2. Fenmèl koshon an ap chache kole ak koure a.
3. Fenmèl koshon an gen dwa monte lòt fenmèl parèy li oubyen li kite lòt fenmèl monte li.
4. Si ou mete 2 men nou sou do li epi nou apiye byen fo, nap santi fenmèl koshon an rete rèd.

Kwazman tiri ak koure.

Avan tiri nou an bon pou li kwaze ak yon koure, se pou tout kondisyon sa yo respekte:

1. Fenmèl koshon an dwe genyen 8 mwa.
2. Fenmèl koshon an dwe pese omwen 220 liv.
3. Fòk ti fenmèl koshon an nan twazyèm epok chalè li.
4. Pandan 8 a 10 jou anvan nou kwaze fenmèl koshon an se pou nou bay li 2 fwa plis manje ke li te konnen pran. Konsa la genyen plis chans pou li fè anpil pitit.

Lè tiri a plenn.

1. An jeneral yon fenmèl koshon plenn pandan 3 mwa + 3 semèn + 3 jou anvan li met ba. No ta ka di tou 114 jou oubyen 16 semèn 2 jou.
2. Li enpotan ke nou fè yon veterinè wè fenmèl koshon an lè li plenn sou 3 mwa konsa na wè si manman koshon nou an anfom.

Lè manman koshon ap bay tête.

1. Yon gwo tiri ki anfom bay 6 a 8 lit lèt nan yon jounen donk li kapab bay 10 a 12 ti koshon tête.
2. 2 tête manman koshon yo genyen bo janm deyè yo genyen pipiti lèt ke lòt tête yo.
3. Fenmèl koshon genyen ze ki pare nan vant li lè li an chalè. Lè li fèk an chalè li gen dwa rive genyen ant 12 a 18 ze nan yon espas de 3 ou 4 jou. Se pou rezon sa a ke li bon lè yon elvè kwaze fenmèl koshon li an 2 fwa nan 2 jou ke épòk chalè a ape dire.

Lè nou achte yon ti koshon

1. Jou elvè a ape achte koshon li an fòk li si ke pak koshon an byen pwòp, ke dlo koshon an gen pou bwè a pa genyen salte. Se pou elvè a genyen tou nan depo li 2 sak konsantre.
2. Pandan 2 premye jou yo, na bay chak koshon 2 liv konsantre pa jou. Jou apre yo nap bay plis manje jouk nou rive bay 3 liv konsantre nan yon jounen.
3. Apre youn mwa elvè a dwe bay chak ti koshon 4 liv konsantre chak jou. Pinga nou blyie separe manje an an 2 pati. Na bay mwatye manje konsantre nan maten epi rès la nan apremidi. Lan mitan jounen an bay koshon yo zèb, pay pitimi, pay mayi, fwi e lòt manje kon sa.
4. Chak de mwa se pou nou bay koshon nou remèd vè.

Kwazman - Kouman pou nou okipe tiri nou an anvan nou kwaze li

1. Depi tiri nou an rive 7 mwa e ke li peze 200 liv, lè a rive pou elvè a prepare'l pou kwaze li.
2. Na veye epok tiri a genyen dezyèm chalè li, pou nou ka konnen kilè lape genyen twazyèm chalè. Kalkile byen, twazyèm chalè ape tonbe 21 jou apre dezyèm chalè. Lè sa a antann nou ak elvè koure a sou dat n'ape mennen tiri a lakay li pou kwazman ka komanse.
3. 8 jou anvan epok bet la genyen 3zyèm chalè li na bay li 2 fwa plis Konsantre. Sa vle di bay li 7 liv Konsantre chak jou sa yo.
4. 3 jou an epok tiri a prale genyen 3zyèm chalè li, mèt tiri a a mennen li kay elvè koure a. La pote ak li tou yon demi sak konsantre.
5. Veye byen lè tiri a komanse eksite, (mande mal), ke koure a monte byen sou li. Sa vle di ke koure a antre byen anndan tiri a e ke li pa antre pa trou deyè bèt la. Si nou ta wè ke koure a genyen problèm pou li byen antre anndan tiri a, elvè a dwe ede koure a ak pwòp men pa li ke li a sonje byen lave. Kite tiri a 3 jou ak koure a.
6. Apre kwazman, tiri a va retounen kay mèt li ak yon papye ki ekri dat li kwaze.
7. Apati de jou tiri a tounen lakay li, na bay li 4 liv konsantre pa jounen ak lòt zèb yo.
8. 21 jou apre dat nou te kwaze tiri a, veye pou nou wè si li an chalè anko. Si li eksite, retounen li byen vit kay mèt koure a pou li kwaze anko paske li pa ko plenn.
9. 86 jou apre ke li plenn nap ogmante konsantre a a 6 liv nan yon jounen pou 14 jou. Lan 14 denye jou avan tiri a metba nap bay li 7 liv pa jou. Nou ogmante manje a paske se lan denye 4 semèn yo ke ti koshon yo ap devlope.
10. Si dapre kalkil nou tiri a rete 7 jou pou li met ba se pou nou savonnen tiri a, rense li byen rense, pwòpte byen anba vant li, tete li yo ak dlo savon. Nape bay li yon remèd vè epi nape fèmen li nan chann (maternite) li ki dwe byen pwòp tou.

Tiri a ap met ba, ap fè pitit li yo.

Kèk siy nou dwe siveye anvan koshon met ba:

1. Tiri a ap prepare nich pou ti koshon yo. Nou gen dwa wè lap redi pay ak pye li.
2. Bobot li ap anfle epi vini pi laj, pi gwo.
3. Ti gout lèt ap soti nan tete yo lè nou frote yo epi peze pwent yo.
4. Tiri a enève, eksite, li respire pi vit, li komanse genyen ti doulè.
5. Yon dlo jòn tankou lwil soti nan bobot li ak kèk ti gress vèt. Gen defwa enpe san soti tou mele ak dlo jòn sa a, sa vle di nan demi èd tan premye ti koshon an prale soti nan vant manman li.

Pare anvan koshon an akouche.

- 1 Fòk nou mete pay kote li kouche a. Mete zèb pou tiri a ka genyen yon kabann byen cho. Mete pay lan tout matènité a.
2. Se pou pak kote tiri a ap akouche a byen pwòp ak anpil fèy kouvri kabann nan.
3. Veye pou fredi pa antre nan zòn kote tiri a ap akouche a.
4. Se pou elvè a genyen yon bwat ak pay ladann.
5. Se pou li genyen anpil bout fisèl pou mare kod lonbrit bêt la + 1 boutèy tenti "diode 7%". Yon sizo byen dezenfekte, yon flash oka ou bêt la ta akouche lan nwit.
6. Kèk moso twal ou sèvyèt pou siye ti koshon yo lè yo fèt.

Lè tiri a ape met ba.

Si nou swiv ti konsèy sa yo n'a pèdi mwens ti konchon.

1. Ede ti koshon ki genyen problèm dekole ak poch dlo manman an.
2. Kenbe chak ti koshon tèt anba pou siye nen yo ak bouch yo epi ko yo ak sèvièt la lè yo fèk fèt.
3. Mare kod lonbrit ti koshon yo ak yon bout fisèl. Se pou nou mezire 3 santimèt anvan nou koupe kod lonbrit la.
4. Apre sa koupe kod lonbrit la sou vant ti bêt la epi tranpe bout ki rete a nan tenti "diode".
5. Lè nou fini okipe ti koshon yo, fè yo tete. Si tiri a ap eseye mode yo mete ti koshon yo nan bwat cho ak pay nou te pare a.
6. Akouchman an genyen dwa pran ant 3 a 4 è de tan. Apre tiri a fini fè tout pitit li yo, mete ti koshon yo ak manman yo, veye pou nou wè si tiri a dako ak ti koshon yo.
7. Li rekomande ke nou koupe ak yon pens 8 ti dan pwenti nan bouch ti koshon yo pou yo pa blese manman yo twòp.

8. Anfen toujou sonje ke li trè enpotan ke nou rele veterinè yon jou apre tiri a met ba.

Kòman pou nou okipe tiri a.

1. Lè tiri a fini fè tout pitit li yo bay li piki 5ml. antibyotik. Bay li bwè anpil dlo, piga bay li manje ditou pou youn jou e yon nwit .
2. Si tiri a genyen la fyèv, li pa genyen lèt nan tete li ou byen li pa jete sak li, nan ka sa a nou dwe bay li piki: 3 ml oxytocine + 10 ml antibyotik.
3. Lè tout bagay fini, rammase gadvant la (plasenta) epi antere li. Netwaye pak la, mete lòt pay ak fèy sèch. Veye tou lè tiri a ta leve kanpe e ke lape rekouche, pou li pa kraze ti koshon yo.
4. Yon tiri ki te pran pliske 4 è de tan pou li met ba se yon move manman. Tiri sa a na va bay li manje pou li ka byen gwo anvan nou touye li. Paske si nou pa fè sa lòt fwa tiri sa a ape fè pitit, la fè plis pitit mouri ke vivan.
5. Yon jou apre tiri a fini akouche komanse bay li manje, bay 5 liv konsantre. Chak jou na bay li 2 liv anplis jouk nou rive bay li 9 liv konsantre nan yon jounen.

Twazyèm jou apre konshon an met ba.

1. Bay ti koshon yo yon piki 1 cc vitamin fè.
2. Bay chak ti koshon 1 cc piki antibiotic pou anpeche diyare.
3. Mete nan yon kwen chanm lan zèb ak tout rasin e tè pwòp.
4. Netwaye pak la epi mete pay ak fèy sèk ladan li.

Setyèm jou apre tiri a akouche.

1. Chanje pay yo epi dezenfekte pak la.
2. Kontinye bay manje konsantre. Na bay tiri a 4 liv pou li plis 1 liv pou chak ti koshon kap tete. Si manman an gen 7 ptit wa ba li 4 liv + 7 liv = 11 liv manje.
3. Komanse bay ti koshon yo youn ponyen konsantre ke nou va depoze pou yo nan yon kwen pak la.
4. Mete dlo pwòp nan yon vesò pou ti koshon yo.
5. Remete zèb ak tè fre pou ti koshonyo.
6. Vaksinen ti koshon yo kont roujet (erysipèles).
7. Si nou pap gade ti mal koshon (ti koure) yo pou yo fè ptit nou dwe chatre yo (fè ti travay) ant setyèm e dizyèm jou. Pa blye desenfekte kote nou koupe a ak tenti dyode.

Depi katòzyèm jou apre akouchman jouk venteinyèm jou a.

1. Elvè a gen dwa kite tiri a soti nan lakou ak ti koshon yo pou yo pran solèy oubyen manje zèb.
2. Si ti koshon yo genyen dyare bay yo yon piki antibiotik oubyen bay yo bwè te gwayav.

Apati venteinyèm jou jouk ventwityèm jou a.

1. Bay chak ti koshon 1 liv edmi konsantre pa jou.
2. Depi sisyèm semèn la bay tiri a mwens manje. Komanse pa wetire 2 liv pa jou jiskaske nou rive ba li 4 liv konsantre pa jou. Sa va fè li genyen mwens lèt.

Apati setyèm semèn la bay chak ti koshon plis konsantre. Sa vle di na ba yo 2 liv chak epi tou pandan jounen an manyen mete tiri a lwen ptit yo, na kite tiri a sèlman ak ti koshon yo lan nwit. Ogmante manman koshon an anko paske li pral kwaze anko.

Lè nou rive nan wityèm semèn nan

1. Sevre ti koshon yo nèt.
2. Ogmante manje tiri a pandan 8 jou.
3. Voye tiri a kay mèt koure a pou li kwaze ankò.
4. Bay chak ti koshon 3 liv konsantre pa jou.

Lè ti koshon yo peze 40 liv yo pare pou vann.

TABLO GWOSÈS - 144 JOU

Dat Kwazman	Dat Mètba	Dat Kwazman	Dat Mètba
1 janvye	24 avril	1 jiye	23 oktòb
15 janvye	8 me	15 jiye	6 novanm
1 fevriye	26 me	1 dawou	23 novanm
15 fevriye	9 jen	15 dawou	7 desanm
1 mas	23 jen	1 septanm	24 desanm
15 mas	7 jiye	15 septanm	7 janvye
1 avril	24 jiye	1 oktòb	23 janvye
15 avril	7 dawou	15 oktòb	6 fevriye
1 me	23 dawou	1 novanm	23 fevriye
15 me	6 septanm	15 novanm	9 mas
1 jen	23 septanm	1 desanm	25 mas
15 jen	7 oktòb	15 desanm	8 avril

Gid pwa ti koshon dwe genyen

Semèn	2	4	6	8	12	16	20	24	28
Pwa nòmal	9	16	24	35	70	110	150	180	210